

Az MTA Zoológiai Bizottsága állásfoglalása a gyűjteményi példányok, típusok státuszáról

Bizonyító (gyűjteményi) példány: *Nyilvános (köz- vagy korlátlan hozzáférést biztosító magán-) gyűjteményben e célra elhelyezett, bárki számára hozzáférhető példány(ok), amely(ek)et pontosan adatoltak (céduláztak), és ráadásul a példányhoz rögzítve van a nemzetség és a faj neve, illetve az identifikátor neve, az identifikáció éve (esetleg más körülményei is).*

A bizonyító példány *minimálisan szükséges adatai:* a.) a lelőhely megnevezés: ország, közigazgatási helység szerint, b.) a gyűjtés ideje (év, hó, nap; óra), c.) a gyűjtő neve (lásd alábbi állásfoglalási pont); *kiegészítő adatok:* közelebbi helyadat (dülő, határrész), GPS adatok, növényzet, egyéb habitat jellemzők, életmódbeli adatok, a fogás körülményei; *identifikációs adatok:* fajnév, az identifikátor neve, meghatározás éve stb.

A rovarok és sok más élőlény gyűjteményi példányai múzeumokban, vagy más kutatóhelyeken szakmunka (preparálás, cédulázás, csoportokra válogatás, identifikáció, az identifikációs cédula felhelyezése, a gyűjteményi rendben való elhelyezés) révén keletkeznek és válnak az emberiség tudományos örökségének részévé. Miután a gyűjtés legtöbbször már meglévő szakértelmet kíván, költségei még távoli trópusi országokból származó anyag esetében is csak az identifikált példány értékének néhány százalékát érik el, a példányok feldolgozása szakértelmet kíván, leírásokban és más publikációkban ismételten közzé lett téve a példány elhelyezése olyan intézmény(ek)ben, ahol a megőrzés feltételei általában adottak, egyes országok követelése, hogy minden leírt faj holotípusának “vissza kell kerülnie a hazájába”, súlyos veszélyeket rejtő, a természettudomány haladását fékező nézet.

Fenti állásfoglalásunk alapján könnyen érthető, hogy a biológiai értelemben vett egyed és a bizonyító példány fogalma egymástól távoli, pl. egyetlen egyedből 3 vagy akár több bizonyító példány is készülhet. Például, egy rovaregyed bábinge, az imágó türe tűzve és hím ivarszerve mikroszkópi preparátumként egy-egy példány. Alapkövetelmény, hogy ezeket a bizonyító példányokat azonosító kösse össze a nyilvántartásokban. A szőrminta, vérminta vagy tollminta teljes értékű bizonyító példányként fogadandó el, bár a biológiai egyed tovább él.

A lelőhelycédulákon szereplő személynevek státusa:

A lelőhelycédulákon fentiek szerint személynevek is szerepelnek, alapesetben a gyűjtő(k) neve. Attól függően azonban, hogy melyik évszázadban és melyik országban

vagyunk, a tulajdonos neve szerepelhet rajta, és nem a gyűjtőé. Csak a „legit” vagy a „leg.” jelzések mellett szereplő neveket szabad automatikusan gyűjtői névként elfogadni. A „Coll.” „Collectio” mellé írott név általában a példány eredeti tulajdonosát jelöli, aki maga is lehet a gyűjtő. A gyűjtő neve hitelesíti az egyéb adatokat, tehát az vagy azok, akik a természetben megfogták, megölték, a gyűjteményi példánnyá válás felé elindították, azaz legalább megbízható tárolásra előkészítették a jövőbeli bizonyító példányt. Az évszázadosnál is régebbi tradíció szerint a gyűjtőt hiba egyben tulajdonosnak tekinteni, még abban az esetben is, ha a tulajdonos fizetett alkalmazottjáról van szó. A bizonyító példányok tulajdonosa általában az a személy vagy intézmény, aki/amely a gyűjtési költségek sokszorosát kitevő egyéb költségeket kifizeti, beleértve az identifikáció költségeit is. A bizonyító példány tulajdonosát az új taxonok leírásakor, de akár bármilyen gyűjteményi anyag közlésekor egyértelműen meg kell jelölni. A depozíció helyének megadása nem rögzíti a tulajdonost (lásd a következő állásfoglalási pontot).

Hozzáférés a fajcsoport taxonok névhordozó típusaihoz (megfelelés a Code 72F.3 ajánlásának)

Mindenekelőtt a Zoológiai Bizottság a Kódex összes ajánlását (recommendations) is általános elfogadásra ajánlja. Ami a konkrét ajánlást illeti, ez nem jelenti azt, hogy a névhordozó típusokat feltétlenül kölcsönözni kell. A postai szállítás számos állatcsoport törékeny típusanyagaiban visszafordíthatatlan károkat okozhat. A hozzáférést azonban a típusok megőrzését vállaló intézménynek mindenféle korlátozás nélkül kell biztosítania. Bármely, a hozzáférést gátló követelmény, különösen a gyűjtemény használatát csak fizetség ellenében adó előírás (pl. „bench fee”) elfogadhatatlan.

Bizottságunk támogatja a 72F.4 ajánlást is, amely a gyűjteményekben őrzött névhordozó típusok listájának publikálására irányul. Hangsúlyosan támogatjuk a 72F.5 ajánlást, amely arra vonatkozik, hogy a gyűjtemény kurátora a specialisták kérésére ne sajnálja idejét, hogy adott típuspéldány(ok)ról saját vizsgálat alapján információkat küldjön ki.

A Kódex 75.3.7 cikkelye szerint neotípus közlése csak akkor érvényes, ha **az közgyűjtemény tulajdona**. Bizottságunk kíváncsi, hogy a hozzáférés a többi névhordozó típushoz is közgyűjteményen keresztül legyen lehetséges. Amennyiben az eredeti közleményben megjelölik a példány tulajdonosát, és egyúttal azt a közgyűjteményt, ahol a tulajdonos példányát letétbe helyezte, a hozzáférés könnyen lehetséges. Természetesen a példány állapotának megváltoztatása (ivarszerv preparátum készítése, ún. átpreparálás) csak a

tulajdonos beleegyezésével történhet. A depozíció helyének megváltoztatása is lehetséges egy, az eredeti leírást közlő, vagy azzal azonos publicitású folyóiratban megjelentetett cikkel. Ajánlatos, hogy a tulajdonos gyűjteményét bármely okból (tipikus esetben kölcsönzéssel) elhagyó példányokra a kibocsátás előtt a tulajdonos nevét rögzítő cédula kerüljön fel.

(elfogadta a Bizottság a 2010. március 2-i ülésen)